

**İSMAİL MÜŞTAK MAYAKON'DAN YAYIMLANMAMIŞ
BİR ANI: ATATÜRK'ÜN BİR ÇOCUKLA SÖYLEŞİSİ VE
ONA ARMAĞANI**

Yard. Doç. Dr. Şaduman HALICI*

ÖZET

Atatürk'ün sofrası davetliler için çoğu zaman bir fikir ziyafeti oluşunun yanı sıra yapılan sohbetler, gösterilen davranışlarla insan sevgisinin, insana duyulan saygının, çocuklara verilen değer de en güzel örneklerini sergiliyordu. Bu yazıda Atatürk döneminin tanınmış gazetecilerinden İsmail Müştak Mayakon'un yayımlanmamış bir anısı sunulmaktadır. Bu anıda Atatürk, Park Otel'deki sofrasında yedi yaşlarında bir çocukla sohbet etmiş, ona çeşitli sorular yöneltilmiş, kucağına almış ve üzerinde taşıdığı kıymetli platin saati ile kordonunu armağan etmiştir.

Anahtar Kelimeler: Atatürk, İsmail Müştak Mayakon, Sabiha Gökçen, Çocuk Sevgisi.

**AN UNPUBLISHED MEMORY OF İSMAİL MÜŞTAK
MAYAKON:
A CONVERSATION BETWEEN ATATÜRK AND A
CHILD AND HIS PRESENT FOR HIM**

ABSTRACT

Atatürk's dining table was not only a place in which the political discussions were made but also a place to exhibit the most beautiful examples of human love, and the worth given to children by the communions and behaviour. An unpublished memory of İsmail Müştak Mayakon, a well known journalist of Atatürk period- is presented in this article. In this memory, Atatürk had a conversation with a child about seven years old at his dining table in Park Hotel; he asked the little child several questions, he picked him up and hold him in his arms and then he gave his precious platinum watch and its cord to him as a present.

Key Words: Atatürk, İsmail Müştak Mayakon, Sabiha Gökçen, Children love.

* Anadolu Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü Öğretim Üyesi.

GİRİŞ

Atatürk, çocukları çok sever, onlara herkesten çok değer verirdi. Büyük Zafer'den sonra 16 Ekim 1922'de Bursa'da kendisini coşku ile karşılayanlar arasında çocukları gördüğü zaman onlara şöyle seslenmişti: "Küçük hanımlar, küçük beyler! Sizler hepiniz geleceğin bir gülü, yıldızı, bir mutluluk pırlantasısınız! Memleketi asıl aydınlığa boğacak sizsiniz. Kendinizin ne kadar önemli, değerli olduğunuzu düşünerek ona göre çalışınız. Sizlerden çok şeyler bekliyoruz; kızlar, çocuklar!"¹

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin açılış tarihi olan 23 Nisan 1920'nin, her yıl "Milli Egemenlik ve Çocuk Bayramı" olarak kutlanması² da Atatürk'ün çocuklara verdiği değer bir göstergesiydi. Atatürk, böylece bugünün çocuk kavramı ile geleceğin yetişkin insan kavramı arasında olumlu bir köprü de kurmuş oluyordu. Bu inanç sonucu Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Atatürk, "Milletin bağrından temiz bir kuşak yetişiyor. Bu eseri ona bırakacağım ve gözüm arkamda kalmayacak"³ diyordu.

Atatürk'ün saf sevgi örnekleri en çok çocuklarla olan ilişkilerinde göze çarpıyor, Onu tanıyanların tümü çocukları çok sevdiği noktasında birleşiyordu. Uzun süre genel sekreterliğini yapmış olan Hasan Rıza Soyak da, "Onun dilinde çocuk, sevgi demektir, sevdiğine, hangi yaşta olursa olsun çocuk diye seslenirdi" diyerek bu sevginin derecesini ortaya koyuyordu.⁴

Çocuklara karşı büyük bir sevgi besleyen Atatürk, onlarla "sıkılmadan, yorulmadan" ilgileniyor, çoğu kez ellerine birer kağıt kalem verdirerek yaşlarına göre kimine resim, kimine hesap yaptırıyor, kimine dil bilgisi çalıştırıyor, onlarla zaman geçirmekten "büyük zevk"

¹ Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri II, Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, 2006, s. 45-46; Atatürk'ün Bütün Eserleri (1922-1923), C.14, İstanbul: Kaynak Yayınları, 2004, s. 22.

² TBMM 1924 yılında 1 Kasım 1922 gününün "Hakimiyet-i Milliye Bayramı" olarak kutlanmasını kararlaştırdı. Ardından bu gün, Çocuk Esirgeme Kurumu'na 23 Nisan-1 Mayıs tarihleri arasında düzenlenen Çocuk Haftası ile birleştirildi. 27 Mayıs 1935'te TBMM'de Ulusal bayram günlerinin tespiti ile ilgili yasanın kabul edilmesi üzerine 22 Nisan öğleden sonra ve 23 Nisan günün Egemenlik Bayramı olarak kutlanması kararlaştırıldı ve bugün çocuklara armağan edildi. Bkz. TBMM ZC, D, II, C. 3, s. 14-15; TBMM ZC, D. V, C. 3, s. 303; İhsan Güneş, Türk Parlamento Tarihi TBMM V. Dönem (1935-1939), C. 1, Ankara: TBMM Basımevi, 2004, s. 435-436.

³ Ercüment Ekrem Talu, "Atatürk'e Ait Hatıralarımdan, Atatürk ve Çocuk", Tasvir, 10 Kasım 1946.

⁴ Enver Ziya Karal, Atatürk ve Devrim Konferanslar, Makaleler (1935-1980), Ankara: TTK, 1980, s. 128.

alıyordu.⁵ Kimi çocukları evlatlık ya da manevi evlat edinmeyi, onları büyütüp yetiştirmeyi de adeta bir tutku haline getirmişti. Daha Birinci Dünya Savaşı yıllarında, Bitlis'te iken, 16 Kasım ve 2 Aralık 1916 tarihlerinde anı defterine Ömer ve İhsan adlı çocukları yanına aldığını not düşmüştü.⁶ 1929'da Yalova'da karşılaştığı ve okumak istediğini öğrendiği Sığırtmaç Mustafa'yı⁷ okula göndermişti. Mustafa, başarılı bir eğitim yaşamının sonunda subay olmuştu. Eğitimleri ile yakından ilgilendiği Afet (İnan) ve Sabiha (Gökçen)'yi ise Türk kadınının erkeklerle eşit haklara sahip olabileceğini, her alanda etkin görevler alabileceklerini kanıtlayan birer simge olarak kabul etmişti. Atatürk ayrıca Zehra, Rukiye, Nebile ve Ülkü'yü manevi kızları olarak koruması altına almış ve yetiştirmişti.⁸ Bunlar içinde Ülkü'ye "tahminlerin üstünde bir sevgi ile bağlanmıştı."⁹ Zira Ülkü, annesi Zübeyde Hanım'ın koruması altına alıp büyüttüğü ve evlendirdiği Vasfiye Hanım'ın kızı idi ve henüz kırk günlük iken Köşk'e getirilmişti.¹⁰

Atatürk'ün çocuklara verdiği değer onun sofrasına da yansımıştı. İnsan sevgisinin, insanlık ülküsüne dayalı davranışların en güzel örneklerinin sergilendiği Atatürk'ün sofrası pek çok kez çocuk sevgisine de tanıklık etmişti. Atatürk, sofrasında kendisine eşlik eden konuklarına hatta çevresindekilere "Eşini mutlu edebilecek herkes evlenmelidir, çoluk-çocuk sahibi olmalıdır!"¹¹ öğüdünü veriyor, çocuklara karşı duyduğu engin sevgisini göstermek üzere "Çocuk sevgisi insan için bir gereksinimdir. Hele yaş ilerledikçe bu gereksinim kendisini daha kuvvetli duyuruyor. Onun için de Ülkü'yü yanımdan ayırmak istemiyorum" diyordu.¹²

Atatürk döneminin tanınmış gazetecilerinden İsmail Müştak Mayakon¹³, Atatürk'ün sınırsız çocuk sevgisini sergileyen sohbetlerden

⁵ Atatürk'ün Sırdaşı Kılıç Ali'nin Anıları, (Derleyen: Hulusi Turgut), İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2005, s. 577.

⁶ Atatürk'ün Hatıra Defteri, (Yayınlayan: Şükrü Tezer), 2.b, Ankara: TTK Yayınları, 1989, s. 71 vd.

⁷ Sığırtmaç Mustafa ile ilgili bir makale için bkz. Necmettin Sadık, "Sığırtmaç Mustafa", *Akşam*, 18 Eylül 1929.

⁸ Şerafettin Turan, *Mustafa Kemal Atatürk-Kendine Özgü Bir Yaşam ve Kişilik*, Ankara: Bilgi Yayınevi, 2004, s. 625-626.

⁹ Atatürk'ün Sırdaşı Kılıç Ali'nin Anıları, s. 577.

¹⁰ Ş. Turan, a.g.e., s. 627.

¹¹ Abdülkadir İnan, "Atatürk Devrine Ait Hatıralar", *Türk Kültürü Dergisi*, Sayı: 25, Ankara, 1964, s. 62.

¹² Abdülkadir İnan, a.g.m., s. 62.

¹³ İsmail Müştak Mayakon (1882-1938); Yenişehir (Teselya)'de doğdu. Halep İdadisi'nde orta ve lise öğrenimini tamamladı. Temmuz 1901'de Mülkiye'nin Yüksek Kısmı'ndan mezun oldu. Memuriyetinin ardından Kısa bir süre ticaretle uğraştı. Ardından

birine 1938 başlarında, O'nun sofrasında tanık oldu. Mayakon'un yayınlanmamış bu anısını¹⁴ dil ve ifade özelliklerine dokunmaksızın kendi kaleminden sunuyoruz:

Atatürk, dün gece¹⁵ refakatlerinde ilk kadın tayyareci, Atatürk kızı Sabiha Gökçen¹⁶ olduğu halde Park Oteli'ni şereflendirdiler. Diğer birkaç arkadaşla beraber ben de Büyük Şef'in maiyetlerinde bulunmak bahtiyarlığına nail olmuşum.

Türk ve ecnebi, kadın erkek yüzlerce insandan mürekkep bir güzide kalabalık otelin lokantasını doldurmuştu. Dahiliye Vekili Bay Şükrü Kaya¹⁷, Atatürk'ün teşrifine kapıda muntazır¹⁸ bunuyordu. Ulu Önder'imizin otelin salonuna girer girmez sonsuz bir sevinç heyecanıyla

gazeteciliğe başladı. Atatürk'ün isteği üzerine V. Dönem'de TBMM'ye Siirt Mebusu olarak katıldı. Edebiyat, tarih, hukuk ve 1933'ten sonra da dil meseleleriyle yakından ilgilendi. Bkz. Mücellidoğlu Ali Çankaya, **Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler**, C. III, Ankara: Mars Matbaası, 1968-1969, s. 877-879.

¹⁴ **Türk Dil Kurumu Arşivi**, "Atatürk'ten Anılar, İsmail Müştak Mayakon Dosyası", Yurt İçi-Yurt Dışı Şube Müdürlüğü, Dosya No: 100; APK Şube Müdürlüğü, Dosya No: 144.

¹⁵ İsmail Müştak Mayakon'un yazısında tarih belirtilmemiştir. Bu tarih muhtemelen 6 Şubat 1938 olacaktır. (Bkz. **Atatürk'ün Nöbet Defteri-1931-1938**, (Toplayan: Özel Şahingiray), Ankara: Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Yayınları: 8, TTK Basımevi, 1955, s. 700.

¹⁶ Sabiha Gökçen (21 Mart 1913-23 Mart 2001); Atatürk'ün manevi kızı. **Çankaya** İlkokulu ve **Üsküdar Kız Koleji**'nde eğitim gördü. 1934'te **Soyadı Kanununun** çıkmasından sonra Atatürk kendisine "Gökçen" soyadını verdi. 1935'de **Türkkuşu**'nun açılış töreninde yapılan **planör** gösterilerinden etkilenerek havacılığa ilgi duydu. Atatürk'ün de destek vermesi ile 1935'te **Türk Hava Kurumu**'nun **Türk Kuşu Sivil Havacılık Okulu**'nda eğitime başladı. Ankara'da yüksek planörcülük brövelerini aldı. Eskişehir Uçuş Okulu'nda 1936-1937 döneminde 11 ay boyunca özel eğitim gördü. 1937 yılında **Tunceli Harekatı**'na katıldı. **30 Ağustos 1937**'de askeri uçuş brövesi aldı. 1954 yılına kadar Türk Kuşu'nda Başöğretmenlik yaptı. Bkz. Fikret Arıt, **Havalar da İlk Türk Kadınları**, İstanbul: Baha Matbaası, 1967, s. 25-36.

¹⁷ Şükrü Kaya (9 Mart 1883-10 Ocak 1959); İlk ve ortaöğrenimini İstanköy'de yaptı. 1900'de Midilli İdadisini, 1908'de Hukuk Mektebi'ni, 1912'de Paris Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Çeşitli memuriyetlerde bulundu. 1917'de Maliye Müfettişliği'ne atandı. 1918'de istifa ederek İzmir'de kurulan Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nde görev aldı. Malta'da dokuz ay tutuklu kaldı. 1922'de İzmir Belediye Başkanlığı'na seçildi. II. Dönem TBMM için 1923'te yapılan seçimlerde Menteşe (Muğla) milletvekili seçildi. Ziraat ve Dışişleri bakanlıklarının ardından 1930-1938 yılları arasında beş kez İçişleri Bakanlığı yaptı. CHP Kâtipliği'nde bulundu. Atatürk'ün ölümünden sonra siyasal yaşamdan çekildi. Bkz. Kâzım Öztürk, **Türk Parlamento Tarihi, TBMM II: Dönem (1923-1927)**, C. III, Ankara: TBMM Yayınları, 1995, s. 616-618.

¹⁸ Bekleyen.

herkes ayağa kalktı ve coşkun alkışlara karışan "Yaşla!" sesleriyle bütün o halk, Atatürk'e meserretlerini¹⁹ ve kalplerinin tahassürünü²⁰ bildirdi.

Şimdi halkın gönlü gibi yüzü de ona müteveccih²¹. Emniyet içinde neşe, inşirah²² içinde eğlence başlamıştı. Musikinin şuh nağmeleriyle çiftler en büyük Türk'ün, büyükler büyüğü Atatürk'ün huzurunda mesul ve mutmain²³ dans ediyordu.

Atatürk ilk dansı kahraman kızı Sabiha Gökçen'le yaptı. Gökçen, arkasında mensup olduğu tayyare alayının koyu lâcivert renkli üniforması ve göğsünde vatana kahramanca hizmetinin mükâfatı olarak verilmiş murassa madalyası²⁴ vardı. Tarihin en büyük kumandanı ve Türk'ün en yüce kahramanı yanında, yine onun yetiştirdiği kahraman bir Türk kızı hakikaten ulvi bir manzara idi. Bunda Türk'ün millî gurur ve şerefi en belîğ²⁵ ifadesiyle okunuyordu.

Vakit geçtikçe neşe ve inşirah artıyordu. Kimse yerinden kımldamıyor, herkes kendilerine her şeyi vermiş olan bu Büyük Şef'i çok, daha çok, doya doya görmek ihtiyacından kendini alamıyordu.

Sabah yaklaşıyordu. Salon tenhalaşmaya başlamıştı. Yalnız ta karşıda bir ufak masa etrafında bir aile, genç bir subay, bir kadın ve bir çocuk, bir miknâtısın cazibesine tutulmuş gibi tazimkâr²⁶ bir gasy²⁷ içinde Atatürk'e bakıyorlardı. Erkek edip ve hürmetkâr, kadın vakur ve kibar, çocuk sakit²⁸ ve hayran idi.

Bu nezih aile tablosu Atatürk'ün dikkatini celbetti. Bir aralık çocuğu alıp getirmemi bana emir buyurdular. Emri ifa ettim. Elinden tutup Atatürk'ün huzuruna getirdiğim bu çocuk esmer renkli, çetin bakışlı, sağlam yürüyüşlü, gürbüz bir Türk yavrusu idi. Atatürk'ün elini öptü. Atatürk ona ismini ve yaşını sordu. Adı . . .²⁹, yaşı yedi olduğunu söyledi. Çocuk, en büyüğümüze cevap verirken ananevi Türk terbiyesinin tesiriyle önüne bakıyordu.

¹⁹ Sevinç.

²⁰ Özlem.

²¹ Yönelme.

²² Ferahlık, açıklık.

²³ İçi rahat.

²⁴ Sabiha Gökçen'e Türk Hava Kurumu tarafından 28 Mayıs 1937 günü verilen iftihar madalyası. Bkz. Sabiha Gökçen, Atatürk'ün İzinde Bir Ömür Böyle Geçti, (Hazırlayan: Oktay Verel), Türk Hava Kurumu Yayınları, 1982, s. 133-134.

²⁵ Düzgün.

²⁶ Saygılı.

²⁷ Kendinden geçme, bayılma.

²⁸ Sessiz.

²⁹ Daktilo edilmiş orijinal metinde çocuğun adı boş bırakılmıştır.

Şimdi Türk'ün Ata'sıyla bir Türk yavrusu konuşuyorlar:

- *Sen beni tanıyor musun? Ben kimim?*
- *Tanıyorum, Atatürk'sünüz!*
- *Nerden tanıyorsun?*
- *Resminizi görmüştüm, kızınız sizin göğsünüze çiçek takarken..*
- *Beni hep hatırlayacaksın, hiç unutmayacaksın değil mi?*
- *Hiç unutmam Atatürk!*

En küçük çocuğundan en yaşlı ihtiyarına bütün bir milleti Ata'sına bağlayan sönmez ve sarsılmaz duygunun bir çocuk kalbinde bu ilk uyanışı bir şafak aydınlığı kadar zengin bir beşâret³⁰ idi.

Atatürk tekrar sordu:

- *Sen büyürsen ne olacaksın?*
- *Tayyareci!*

Bu cevaptan müstakbel bir Türk kahramanının sesini işiten Atatürk çok mütehassis oldu ve çocuğu kucığına alarak şefkat ve muhabbetle okşadı, yüzünü öptü. Biraz sonra genç subayı çağırdılar, ondan ismini ve askerî hüviyetini sordular. Dünyaya destanlarla dolu koskocaman bir tarih bırakmış yüce Türk ırkına mensup olan bu dilâver delikanlı, çocuğun aile vaziyeti hakkında Atatürk'e izahat arz etti.

Bundan sonra Atatürk, çocuğa hitap ederek:

- Çocuğun, sana bir hatıra vereceğim, bunu saklayacaksın ve beni daima hatırlayacaksın! dedi ve daima taşıdıkları ve pek sevdikleri fevkalâde kıymetli bir platin saat ve kordonu ve buna takılı platin kurşun kalemini yeleklerinden çıkararak çocuğun boynuna taktı.

Manzara, değil tasvir, hatta tasavvur olunamayacak kadar bedî bir yükseklikte idi. Hepimiz heyecan içinde, sakit ve hayran bakıyorduk. Çocuk, istikbal ve ikbalin bir tilsimi gibi boynunda duran saati mini mini eliyle bir defa okşadı ve derhal Atatürk'ün elini tutarak öptü.

Bir sual:

- *Çalışacaksın, büyük adam olacaksın değil mi?*

Genç ve taze bir sesle cevap:

- *Evet çalışacağım ve büyük adam olacağım!*

Şimdi Atatürk, selâm ve tazim vaziyetinde duran subaya emir

³⁰ Müjde, muştı.

veriyordu:

- *Bu saati saklayacaksınız, çocuk büyüyünceye kadar onu itina ile muhafaza edeceksiniz; büyüdüğü zaman bu gecenin hatırasını tazeliyerek kendisine vereceksiniz!*

Genç subay, aldığı emri tekrarladı.

Mini mini bir başın üstünde dünyanın en büyük en zikudret eli bir şefkat, bir sıyanet , bir irşat kanadı gibi açılmıştı. Çocuk, maddalyalı bir gazi mehabetiyle uzaklaşıp giderken sofrada hazır bulunanlardan biri:

- *Bu çocukta belki müstakbel bir hava mareşali büyüyor, demişti.*

Atatürk:

- *Niçin belki? Muhakkak bir hava mareşali! buyurdular.*

Park Oteli salonundaki vaka alelâde bir hadise değil, Atatürk terbiyesinin millî bünyede nasıl işleyip özlendiğini gösteren bir ders idi.

Her vakit olduğu gibi şimdi de onun bir sözünü haykırayım:

Ne mutlu Türk'üm diyene!

İsmail Müştak Mayakon'un anısı burada sona eriyor. Yıllar sonra böyle bir geceyi ve anıyı, aynı heyecan ve aynı duygularla bugünün çocuklarına, yarımın yetişkinlerine aktaran İsmail Müştak Mayakon'u saygı ve rahmetle anıyoruz.